

Отже, аналіз сучасного стану проблеми, яку розглянуто, потребує інтеграції наукових досліджень у галузі юридичної психології, психіатрії, кримінології, права та інших наукових дисциплін.

Судова психологічна експертиза самогубств військових в екстремальних умовах воєнного стану є джерелом інформації щодо психологічних особливостей особистості суїцидента та очевидних або латентних соціально-психологічних обставин події, тому її висновки є значущою складовою розгляду відповідного кримінального провадження.

Одним із напрямів подальшого розгляду проблеми вважаємо пошук кореляційних зв'язків між певними характеристиками особистості, що в умовах воєнного стану спонукають, в одному випадку, боротися, незважаючи на складні випробування, в іншому, випробування є тригером трагічного самознищувального кроку.

Перелік джерел посилання

1. Землянська О. В. Особливості посмертної судово-психологічної експертизи. *Право і Безпека*. 2009. Вип. 2. С. 233—238.
2. Землянська О. В., Бандурка А. М., Богачова С. Л. Юридична психологія: монографія. Харків, 2006. 750 с.
3. Кокун О. М., Агаєв Н. А., Пішко І. О., Лозінська Н. С., Корня Л. В. Психологічна оцінка суїцидального ризику у військовослужбовців : метод. посіб. Київ, 2019. 206 с.
4. Крюкова М. А., Єлховський І. В. Судово-психологічна експертиза: навч.-метод. посіб. Одеса, 2021. 61 с.

Особливості дактилоскопічних досліджень під час проведення комплексних судових експертиз

Юрій Мороз,

Луганський НДЕКЦ МВС України, м. Дніпро, Україна, e-mail: moroz_yuri777@ukr.net

Альона Ясенюк,

Луганський НДЕКЦ МВС України, м. Дніпро, Україна

Розкрито особливості та проблемні питання дактилоскопічних досліджень під час проведення комплексної судової експертизи. Висвітлено суть використання різних спеціальних знань для розв'язання спільного завдання, яке судовий експерт лише однієї галузі вирішити не може. Розглянуто особливості проведення дактилоскопічних досліджень під час проведення комплексних судових експертиз, визначено предмет, яким є фактичні дані, що їх устанавлюють у результаті дослідження об'єктів за допомогою комплексу методів різних наук, а об'єктом є носії інформації, які мають криміналістичне значення та дослідженням яких досягається розв'язання поставленого завдання.

Ключові слова: комплексна судова експертиза; дактилоскопічне дослідження; сліди рук; контамінація.

Fingerprint Analysis Specifics in Cross-Disciplinary Forensic Examinations

Yurii Moroz, Alyona Yasenok

This article explores the nuances and challenges of fingerprint examinations within cross-disciplinary forensic examinations. It elucidates the essence of employing diverse specialized knowledge to address a collective task that cannot be resolved by a single-discipline forensic examiner. The research examines the intricacies of conducting fingerprint examinations as part of cross-disciplinary forensic examinations, defining the subject as the factual data established through the objects analysis using an array of methods from various sciences. The examination objects are information carriers of forensic significance, and their analysis contributes to solving the assigned task.

Keywords: cross-disciplinary forensic examination; forensic fingerprint examination; handprints; contamination.

Стрімке зростання потреб сучасного суспільства у використанні знань із різноманітних галузей науки, техніки, ремесла не обходить такої суспільної сфери, як сфера судочинства. Інтеграція досягнень різноманітних наук у практику доказування — закономірне і традиційно досліджуване явище для кримінального судочинства.

Одним з яскравих прикладів інтеграції різноманітних знань у судовій експертизі є комплексна судова експертиза, оскільки саме в ній знаходять відображення взаємозв'язок і взаємообумовленість інтеграційних процесів. Концентрування уваги та творчих зусиль науковців і практиків на проблемі комплексних експертиз викликана двома важливими причинами. Перша полягає в тому, що розроблення проблеми комплексності полегшує всебічне використання можливостей судової експертизи у процесуальному доказуванні. Друга причина полягає в тому, що в результаті комплексного підходу до дослідження об'єктів судової експертизи виявляються такі шари та зрізи доказової інформації, спільне використання яких дає змогу розв'язувати нові, раніше не розв'язувані експертні завдання. Питання чіткої організації проведення комплексних експертиз тісно пов'язані з проблемою законодавчого регламентування комплексної експертизи загалом. На законодавчому рівні їх проведення (загальні принципи) урегульовано окремими положеннями процесуального законодавства.

Так, у чинному Кримінальному процесуальному кодексі України (далі — *КПК України*) не встановлено порядку проведення комплексних експертиз. У ст. 101 КПК України передбачено можливість залучення кількох експертів і визначено в загальних рисах їхні права й обов'язки. Водночас у кримінальному процесуальному законодавстві немає критеріїв розмежування названих видів експертиз. На нашу думку, законодавчо регламентувати ці види експертиз дуже важливо, оскільки комплексна експертиза має свою похідну від особливостей об'єктів дослідження, які потребують застосовувати різні сфери знання, специфіку як за призначенням, так і за повноваженнями та відповідальністю судових експертів. Під час проведення комплексної судової експертизи (двома і більше судовими експертами) фахівці складають спільний висновок, який підписують усі судові експерти. Згідно із ч. 8 ст. 101 КПК України можна складати кілька висновків експертів (відповідно до експертних спеціальностей з обов'язковим відображенням цього факту у вступній частині висновку експерта [1]).

Розглянемо особливості дактилоскопічних досліджень під час проведення деяких видів комплексних судових експертиз.

Під час проведення комплексної судової дактилоскопічної та балістичної експертизи, де об'єктами дослідження є вогнепальна зброя, першорядний огляд об'єкта проводить експерт-баліст, із дотриманням заходів безпеки під час поводження зі зброєю на предмет перевірки, чи заряджена ця вогнепальна зброя, із метою її розрядження для безпечного подальшого дослідження. Огляд необхідно проводити в гумових рукавичках, із метою запобігання втраті слідів або внесення змін до слідової інформації. Із метою виявлення слідів рук на вогнепальній зброї необхідно передусім використовувати неруйнівні методи, а потім переходити до інших методів — фізичного, фізико-хімічного, хімічного, із застосуванням дактилоскопічних порошків, цианокрилової кислоти та інших реагентів. Також із метою дотримання заходів безпеки під час поводження з легкозаймистими об'єктами, у складі яких є порох, об'єкти під час виявлення слідів рук у цианокрилової камері необхідно розташовувати на безпечній відстані від нагрівальних елементів [2].

Під час проведення комплексної судової дактилоскопічної, почеркознавчої та технічної експертизи документів, де об'єктами дослідження є паперові носії інформації (документи, банкноти тощо), із метою виявлення слідів рук на паперових документах також необхідно проводити дослідження спочатку із застосуванням тільки неруйнівних методів, які не завадять подальшому проведенню почеркознавчих досліджень:

- візуально-оптичні методи — освітлення в ультрафіолетових або інфрачервоних променях. Також до неруйнівного методу виявлення слідів належить виявлення слідів за допомогою розчину нінгідрину в петролейному ефірі, який не розмиває рукописних текстів, виконані писальними приладами на основі анілінових фарб [3];
- із метою збереження об'єкта у незмінному (робочому) і/або початковому стані, забороняється застосовувати руйнівні методи дослідження, також із цією метою до деяких об'єктів забороняється застосовувати хімічні методи виявлення слідів рук (хімічні розчини).

Під час дактилоскопічного дослідження необхідно унеможливити занесення, забруднення (контамінації) об'єктів, дослідження біологічним матеріалом експерта-дактилоскопіста.

Також слід зазначити, що з метою збереження стану та запобігання стороннього впливу на спільний об'єкт дослідження, у разі переміщення його між лабораторіями з різними напрямками комплексного дослідження, якщо роздільне дослідження експерти різних напрямків проводять окремо, об'єкт під час передачі слід належно упакувати [4].

Отже, однією з вимог до наукової обґрунтованості висновків комплексних експертиз є застосування об'єктивних критеріїв оцінки результатів дослідження. Проте донині законодавчо не врегульовано питання щодо формулювання загального експертного висновку комісією експертів.

Зважаючи на викладене вище, можна дійти висновку про те, що під час оформлення результатів проведених досліджень за призначеною комплексною судовою експертизою судові експерти з різних галузей науки можуть скласти як спільний висновок (один висновок експерта), так і кілька висновків експерта, відповідно до експертних спеціальностей із обов'язковим відображенням цього факту у вступній частині висновку експерта.

На нашу думку, складання єдиного висновку комплексної експертизи є більш доцільним, тому що у цьому разі в одному документі в узагальненому й систематизованому вигляді дано повні відповіді на поставлені перед експертизою питання. Це значно полегшує використання й оцінку експертного висновку для слідчих і суддів. Перевага комплексного дослідження також полягає в можливості координувати роботу кількох експертів під час розв'язання єдиного питання, у можливості діяти за одним узгодженим планом, використовуючи різні науково-технічні методи.

Перелік джерел посилання

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI (зі змін та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 05.08.2023).
2. Борзов О. П., Костильова О. А., Кузнецов В. А., Щавелєв А. В. Комплексне дослідження слідів рук на вогнепальній зброї : метод. рек. Київ, 2011. 21 с.
3. Дубовий О. П., Лукашенко В. Я., Рибалко Я. В. та ін. Криміналістичне дослідження слідів рук : наук.-практ. посіб. / за ред. Я. Ю. Кондратьєва. Київ, 2000. 152 с.
4. Про затвердження Інструкції з організації проведення та оформлення експертних проваджень у підрозділах Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України : наказ МВС України від 17.07.2017 р. № 591. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1024-17#Text> (дата звернення: 05.08.2023).